

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu V., bývajúceho v N., proti žalovanému M., bývajúcemu v N., zastúpenému JUDr. B., advokátom so sídlom vo V., **o zaplatenie 5 709,35 €** (172 000 Sk) s príslušenstvom, vedenej na Okresnom súde Vranov nad Topľou pod sp. zn. 5 C 149/2005, na dovolanie žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 24. mája 2007 sp. zn. 9 Co 56/2006, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 24. mája 2007 sp. zn. 9 Co 56/2006 **z r u š u j e** a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Vranov nad Topľou rozsudkom z 5. októbra 2006 č.k. 5 C 149/2005-248 zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal, aby žalovanému bola uložená povinnosť zaplatiť mu do 3 dní 172 000 Sk s príslušenstvom. Rozhodol tiež o náhrade trov konania. Vychádzal z toho, že žalobca podal na súd žalobu, ktorou sa domáhal vrátenia uvedenej sumy, ktorú si žalovaný od neho požičal v zmysle zmluvy o pôžičke zo 17. novembra 2003, ktorú však v dohodnutom čase (do 30. apríla 2004) nevrátil. V priebehu konania žalobca zmenil žalobu tak, že sa domáhal zaplatenie kúpnej ceny za tovar, ktorý predal žalovanému. Súd túto zmenu pripustil uznesením z 13. septembra 2006. Žalovaný v konaní vzniesol námietku premlčania s odôvodnením, že žalobca uplatnil nárok na zaplatenie kúpnej ceny za prevzatý tovar po trojročnej premlčacej dobe; súd túto námietku považoval za dôvodnú. Žalobca podľa jeho názoru v konaní riadne pokračoval (§ 112 Občianskeho zákonníka) iba do zmeny žaloby. I keď sa aj po zmene žaloby domáhal voči žalovanému zaplatenia tej istej sumy, svoje právo už nevyvodzoval z nevrátenia požičaných peňazí, ale z neuhradenia kúpnej ceny. Z uvedeného súd prvého stupňa vyvodil, že žalobca uplatnil právo na zaplatenie kúpnej ceny za dodaný tovar po uplynutí premlčacej doby (§ 101 Občianskeho zákonníka). Vzhľadom na žalovaným účinne vznesenú námietku premlčania žalobu zamietol.

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Prešove rozsudkom z 24. mája 2007 sp. zn. 9 Co 56/2006 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalovaného zaviazal zaplatiť žalobcovi do 3 dní sumu 172 000 Sk s príslušenstvom; rozhodol tiež o náhrade trov konania. V odôvodnení zopakoval, že žalobca sa žalobou podanou 9. augusta 2005 domáhal vrátenia sumy 172 000 Sk požičanej žalovanému na základe zmluvy o pôžičke zo 17. novembra 2003; v tejto žalobe nie je zmienka o tom, že by uvedená suma predstavovala nezaplatenú kúpnu cenu za opakované predaje tovaru v období od 2. januára 2003 do 26. júla 2003. K zmene skutkových tvrdení pristúpil žalobca na pojednávaní 21. marca 2006, na ktorom začal dlh žalovaného vyvodzovať z nezaplatenia kúpnej ceny za tovar, ktorý mu predal za účelom jeho ďalšieho predaja tretím osobám (odvolací súd poukázal na to, že žalobca formálne nenaplnil znaky podnikateľa v zmysle § 2 ods. 1 Obchodného zákonníka, lebo nemal oprávnenie na vykonávanie podnikateľskej činnosti). Podľa názoru odvolacieho súdu najneskôr týmto dňom došlo k zmene žaloby, lebo žalobca túto sumu začal požadovať na základe iného skutkového stavu. Z hľadiska uplatnenej námietky premlčania považoval za významný obsah právneho úkonu účastníkov zo 17. novembra 2003 označeného ako zmluva o pôžičke. Aj podľa odvolacieho súdu je zmluva o pôžičke neplatná (§ 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka), tento právny úkon má ale zároveň náležitosti iného právneho úkonu vyjadrujúceho skutočnú vôľu konajúcich osôb (§ 41a ods. 1 Občianskeho zákonníka) – obsahuje totiž jednak potvrdenie žalovaného, že ku dňu urobenia tohto právneho úkonu má voči žalobcovi dlh 172 000 Sk, jednak dohodu účastníkov, že dlžná suma bude vrátená do 30. apríla 2004. Podľa právneho názoru odvolacieho súdu účastníci tým uzavreli dohodu o urovaní podľa § 585 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorej dovtedajší záväzok žalovaného zaplatiť žalobcovi kúpnu cenu za dodaný tovar bol nahradený novým záväzkom žalovaného uhradiť žalobcovi 172 000 Sk najneskôr do 30. apríla 2004 v zmysle dohody o urovaní. Žalovaný sa v dôsledku tohto dostal do omeškania so zaplatením dlžnej čiastky až od 1. mája 2004; až týmto dňom začala plynúť trojročná premlčacia doba. K jej uplynutiu nedošlo ani ku dňu podania žaloby na súd (9. augusta 2005), ani ku dňu zmeny skutkového základu uplatňovaného nároku (21. marca 2006), ani ku dňu zmeny právneho dôvodu uplatňovaného nároku (6. septembra 2006). Odvolací súd dodal, že zmenu odvolaním napadnutého rozsudku umožňuje aj skutočnosť, že žalovaný na súde prvého stupňa uznal svoj záväzok voči žalobcovi z nezaplatenej kúpnej ceny, hoci len vo výške asi 40 000 Sk. Z týchto dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok zmenil tak, že žalobe vyhovel. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil poukazom na § 142 ods. 1 O.s.p. a § 224 ods. 1 O.s.p.

Rozsudok odvolacieho súdu napadol žalovaný dovolaním. Podľa jeho názoru mu odvolací súd odňal možnosť pred súdom konať (§ 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p. a § 237 písm. f/ O.s.p.) a napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Uviedol, že listinu obsahujúcu zmluvu zo 17. novembra 2003 nepodpísal a v konaní nepotvrdil jej podpísanie. Osobitne zdôraznil, že uzavretie dohody o urovnaní nikto v konaní netvrdil. K názoru o uzavretí dohody v zmysle § 585 Občianskeho zákonníka dospel odvolací súd „svojoľne“, bez vypočutia účastníkov konania a po vypočutí svedkov (Z. a I.), ktorí už ale v oveľa širšom rozsahu vypovedali na súde prvého stupňa a ich výpovede v odvolacom konaní nemohli privodiť tak podstatnú zmenu skutkových zistení. Tým, že odvolací súd vyhodnotil inak listinu tvoriacu základ žaloby až v zmeňujúcom rozsudku, odňal žalovanému možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. V rozpore so zákonom tiež nepriznal právne účinky námietke premlčania, ktorú žalovaný účinne vzniesol už pred súdom prvého stupňa, a nesprávne vychádzal z toho, že žalobca sa zmenenou žalobou domáhal toho istého plnenia, ale na základe iného skutkového stavu – žalobca totiž ešte aj 23. mája 2006 pred súdom prvého stupňa tvrdil, že ide o nárok z pôžičky. Z uvedených dôvodov žalovaný žiadal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušiť a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie.

Žalobca sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.) proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie prípustné (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že toto rozhodnutie treba zrušiť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

So zreteľom na obsah dovolania a tiež vzhľadom na zákonnú povinnosť dovolacieho súdu skúmať, či dovolaním napadnutý rozsudok nebol vydaný v konaní, postihnutom niektorou z procesných vád uvedených v § 237 O.s.p. (§ 242 ods. 1 O.s.p.), zaoberal sa dovolací súd otázkou, či v konaní nedošlo k vade konania v zmysle § 237 O.s.p. O vadu tejto povahy ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát.

Žalovaný v dovolaní netvrdil, že konanie je zaťažené procesnou vadou v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p.; existencia vady tejto povahy nevyšla v dovolacom konaní najavo.

Dovolateľ namieta, že v konaní mu bola odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie závadný, zákonu sa priečiaci postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných práv účastníka konania, ktoré sú mu poskytované v občianskom súdnom konaní. Dovolací súd v danom prípade dospel k záveru, že konanie pred odvolacím súdom bolo postihnuté touto procesnou vadou.

V dovolacom konaní, ako pred tým už aj v konaní pred súdom prvého stupňa a pred odvolacím súdom, mal osobitný význam právny úkon účastníkov zo 17. novembra 2003 označený ako „zmluva o pôžičke“.

Zisťovaním obsahu zmluvy, a to aj za pomoci výkladu prejavov vôle v nej obsiahnutých, obstaráva súd skutkové zistenia pre svoje rozhodnutie. Podľa § 35 ods. 2 Občianskeho zákonníka treba právne úkony vyjadrené slovami vykladať nielen podľa ich jazykového vyjadrenia, ale najmä tiež podľa vôle toho, kto právny úkon urobil, ak táto vôľa nie je v rozpore s jazykovým prejavom. Interpretáciou obsahu právneho úkonu ale nemožno nahradzovať alebo meniť prejavy vôle vyjadrené v ich právnom úkone urobenom v danom mieste a čase. Z hľadiska zistenia obsahu zmluvy a prijatia skutkových záverov o tom, aká

bola skutočná vôľa účastníkov právneho úkonu v čase jeho urobenia, má význam aj ich následné konanie.

Súd prvého stupňa mal preukázané, že 17. novembra 2003 pri robení právneho úkonu (označeného ako „zmluva o pôžičke“) nebolo skutočnou vôľou žalobcu požičať žalovanému 172 000 Sk a ani vôľou žalovaného túto sumu prevziať a požičané peniaze po dohodnutom čase vrátiť. Po zmene žaloby (dovolací súd sa stotožňuje s názorom, že k nej došlo, lebo žalobca zmenil vymedzenie rozhodujúcich skutkových okolností) vychádzal súd prvého stupňa z toho, že suma 172 000 Sk predstavuje neuhradenú kúpnu cenu za tovar, ktorý žalobca predával žalovanému.

Odvolací súd na rozdiel od toho vychádzal z názoru, že účastníci prejavili vôľu zrušiť ich dovtedajšie sporné práva a povinnosti a upraviť ich vzájomné práva a povinnosti nanovo – uzavretím dohody o urovaní podľa § 585 Občianskeho zákonníka [pre účely ďalšieho výkladu treba dodať, že po uzavretí dohody o urovaní (transactio) sa už veriteľ nemôže domáhať plnenia z pôvodného (zaniknutého) záväzku, ale len plnenia z nového záväzku zo zmluvy o urovaní].

Žalovaný sa v danom prípade až z rozhodnutia odvolacieho súdu dozvedel, že odvolací súd vyvodil svoj iný právny záver než súd prvého stupňa z takých skutkových okolností, ktoré súd prvého stupňa ani neposudzoval, lebo ich netvrdil žiadny z účastníkov konania. Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie (v uvedenom zmysle „nečakane“) založil na iných skutkových a právnych záveroch než súd prvého stupňa, bolo žalovanému znemožnené namietat' správnosť právneho názoru zaujatého v tomto rozhodnutí na inštančne vyššom súde.

V súlade so zásadou dvojinstančnosti občianskeho súdneho konania odvolací súd preskúmava správnosť skutkových zistení súdu prvého stupňa a z nich vyvodeného právneho posúdenia veci súdom prvého stupňa. Ak pri tom dospeje k názoru, že pre správne rozhodnutie sú potrebné také podstatné skutkové zistenia, ktoré súd prvého stupňa neobstaral, prípadne ktoré obstaral, avšak vzhľadom na svoj nesprávny právny názor na ne pri rozhodovaní neprihliadol, musí odvolaním napadnuté rozhodnutie zrušiť a vec vrátiť súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Odvolací súd porušením uvedenej zásady občianskeho súdneho konania odoprel žalovanému možnosť prieskumu správnosti tých skutkových zistení, ktoré neboli v konaní na súde prvého stupňa považované za právne významné, avšak zo strany odvolacieho súdu boli posúdené ako rozhodujúce.

So zreteľom na to dospel Najvyšší súd Slovenskej republiky k záveru, že odvolací súd odňal žalovanému možnosť konať pred súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Dovoláním napadnutý rozsudok preto zrušil a vec vrátil odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.). Vzhľadom na dôvod, pre ktorý došlo k zrušeniu rozhodnutia, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami žalovaného.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 21. januára 2009

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková